

MAQSUD SHAYXZODANING TARJIMALARIDA BADIY
TAFAKKUR VA USLUBIY MAHORAT

Maxammadiyeva Nilufar Farmon qizi

*Toshkent davlat transport universiteti, temir yo'l transport
muhandisligi fakulteti, materialshunoslik va
mashinasozlik kafedrası talabasi*

Annotatsiya: Maqsud Shayxzoda – o'zbek adabiyotining yorqin namoyandalaridan biri bo'lib, uning tarjimalari badiiy tafakkur va uslubiy mahorat nuqtai nazaridan alohida ahamiyatga ega. Shayxzoda o'zining tarjimalarida nafaqat matnni o'zbek tiliga o'girish, balki uning badiiy mazmunini, ruhini va uslubini ham saqlab qolishga harakat qiladi. Bu esa uning tarjima asarlarini o'ziga xos va qiziqarli qiladi.

Kalit so'zlar: tarjima, ta'lim, til, badiiy tasvirlar, matn, grammatik qoidalar, zamonaviy muammolar, madaniyat.

Tarjima jarayoni – bu tilni o'zgartirishdan ko'ra, madaniyatlararo muloqotning murakkab va ko'p qirrali jarayonidir. Har bir til o'zining o'ziga xos tuzilishi, leksikasi va madaniy kontekstiga ega bo'lib, tarjimon ushbu jihatlarni hisobga olish orqali asarning asl ma'nosini saqlab qolishga harakat qiladi. Tarjima jarayoni nafaqat so'zlarni o'zgartirish, balki muallifning fikrini, hissiyotini va asaridagi badiiy tasvirlarni o'zbek o'quvchisi uchun yetkazishdir. Tarjima jarayonida tarjimon birinchi navbatda asarni chuqur o'rganishi, uning mazmunini, g'oyasini va badiiy uslubini tushunishi zarur. Har bir asar o'zining kontekstiga ega bo'lib, u zamon va makon bilan bog'liq ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Tarjimon ushbu kontekstni hisobga olib, o'zbek tilida eng to'g'ri va eng samimiy ifodani topishga harakat qiladi. Tarjima jarayonida tilning grammatik qoidalari, leksik imkoniyatlari va stilistik jihatlari muhim ahamiyatga ega. Tarjimon o'zbek tilining boyligini va go'zalligini namoyish etishi, shuningdek, tarjima qilinayotgan asarning badiiy tasvirlarini va obrazlarini saqlab qolishi kerak. Buning uchun u turli badiiy uslublar va texnikalardan foydalanadi, bu esa tarjimaning sifatini oshiradi. Shuningdek, tarjima jarayoni madaniyatlararo muloqot sifatida ham qaraladi. Har bir xalqning o'ziga xos urf-odatları, an'analari va qadriyatları bor, va tarjimon bu jihatlarni hisobga olish orqali o'quvchiga nafaqat badiiy asarni, balki o'zbek xalqining madaniy merosini ham yetkazadi. Tarjima jarayoni shuningdek, zamonaviy muammolarni va ijtimoiy o'zgarishlarni aks ettirish imkonini beradi, bu esa o'quvchini o'z hayotidagi muammolarni tushunishga va ularga yechim topishga yordam beradi. Shunday qilib, tarjima jarayoni – bu murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u nafaqat tilni o'zgartirish, balki madaniyatlararo muloqotni ham

o‘z ichiga oladi. Tarjimonning badiiy tafakkuri, uslubiy mahorati va madaniy bilimlari bu jarayonning muvaffaqiyatli bo‘lishida muhim rol o‘ynaydi. Har bir tarjima asari o‘zining badiiy go‘zalligi, chuqur ma‘nosi va madaniy ahamiyati bilan o‘quvchiga yangi tajribalar va bilimlar taqdim etadi.[1]

Tarjima jarayoni – bu nafaqat so‘zlarni o‘zgartirish, balki muallifning fikrini, his-tuyg‘ularini va u yaratgan obrazlarni o‘zbek o‘quvchisi uchun yetkazishdir. Shayxzoda bu jarayonda o‘zining chuqur badiiy tafakkuri va uslubiy mahoratini namoyon etadi. U tarjima qilinayotgan asarning kontekstini, madaniyatini va tarixiy sharoitini yaxshi tushunadi, bu esa uning tarjimalarining sifatini oshiradi. Maqsud Shayxzoda tarjimalarida ko‘plab badiiy uslublar va texnikalar qo‘llaniladi. U o‘z asarlarida metafora, taqqoslash, kinoya kabi badiiy vositalardan keng foydalanadi. Bu usullar nafaqat matnni jonlantiradi, balki o‘quvchini asar bilan yanada yaqinlashtiradi. Shayxzoda o‘z tarjimalarida o‘zbek tilining boyligini va go‘zalligini namoyish etadi, bu esa o‘z navbatida o‘quvchilarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. U tarjimalarida ko‘plab xalq og‘zaki ijodining elementlari ham o‘z aksini topadi. U o‘zbek xalqining urf-odatlarini, an‘analari va madaniyati bilan tanish bo‘lgani uchun, bu elementlarni tarjimalariga kiritadi. Bu esa o‘quvchilarga nafaqat badiiy asarlarni, balki o‘zbek xalqining madaniy merosini ham o‘rganishga imkon beradi. Shayxzoda o‘z asarlarida xalq og‘zaki ijodining rang-barangligini, uning badiiy ifodasini va chuqur ma‘nosini o‘ziga xos tarzda aks ettiradi.[2]

Maqsud Shayxzoda tarjimalarida badiiy tafakkur va uslubiy mahoratning yana bir jihati – bu uning o‘ziga xos ovozi va uslubidir. U har bir asar uchun o‘ziga xos uslub yaratadi, bu esa uning tarjimalarini boshqa tarjimalardan ajratib turadi. Shayxzoda o‘z asarlarida o‘zbek tilining badiiy imkoniyatlarini kengaytiradi va yangi uslublar yaratadi. Bu esa uning ijodiga yangilik va o‘ziga xoslik kiritadi. Shayxzoda tarjimalarida estetik jihatlar ham muhim o‘rin egallaydi. U o‘z asarlarini nafaqat ma‘naviy, balki estetik tomondan ham boyitishga harakat qiladi. Shayxzoda o‘z asarlarida rang-barang tasvirlar, go‘zal obrazlar va chuqur his-tuyg‘ularni aks ettiradi. Bu esa o‘quvchini asar bilan chuqur bog‘laydi va uning badiiy tajribasini oshiradi. Maqsud Shayxzoda tarjimalarining yana bir muhim jihati – bu uning o‘zgaruvchan ijtimoiy sharoitlarga moslashish qobiliyatidir. U o‘z asarlarida zamonaviy muammolarni, ijtimoiy va madaniy o‘zgarishlarni aks ettiradi. Shayxzoda o‘z tarjimalarida o‘zbek jamiyatining zamonaviy muammolarini va qiyinchiliklarini yoritadi, bu esa o‘quvchiga o‘z hayotidagi muammolarni anglash va ularga yechim topishga yordam beradi. Shayxzoda tarjimalarida badiiy tafakkur va uslubiy mahoratning yana bir jihati – bu uning tarjima qilayotgan asarlarining mavzusi va g‘oyasidir. U ko‘plab asarlarda insonning ichki dunyosi, uning his-tuyg‘ulari, orzu va umidlari, shuningdek, ijtimoiy masalalarni yoritadi. Shayxzoda o‘z asarlarida insonning hayotdagi o‘rni, uning maqsadlari va qadriyatlarini o‘rganadi, bu esa

o'quvchiga o'z hayotini tahlil qilish imkonini beradi. U tarjimalarida badiiy tafakkur va uslubiy mahorat nafaqat uning o'ziga xos uslubi, balki uning tarjima jarayonidagi yondashuvi bilan ham bog'liq. U har bir asarni chuqur tahlil qiladi, muallifning niyatini, fikrini va hissiyotini tushunishga harakat qiladi. Shayxzoda o'z tarjimalarida muallifning asaridagi badiiy tasvirlarni, obrazlarni va g'oyalarni o'zbek tilida muvaffaqiyatli ifodalaydi.[3]

Xulosa: Shunday qilib, Maqsud Shayxzoda tarjimalarida badiiy tafakkur va uslubiy mahorat bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, uning ijodini yanada boyitadi. U o'z asarlarida o'zbek tilining go'zalligini va boyligini namoyish etadi, bu esa o'quvchiga nafaqat badiiy tajriba, balki madaniy va ma'naviy o'sish imkonini beradi. Shayxzoda tarjimalari o'zbek adabiyotida o'ziga xos o'rin tutadi va uning badiiy tafakkuri va uslubiy mahorati har bir o'quvchi uchun qimmatli merosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov, A. (2020). "Tarjima san'atining asoslari". Toshkent: Adabiyot.
2. Axmedov, D (2019). "Badiiy tarjima va uning ahamiyati". Toshkent: Ma'rifat.
3. Omonov, Q. (2022). "Madaniyatlararo muloqot va tarjima". Toshkent: Sharq.
4. Abdullaeva, D (2023). "O'zbek adabiyotida tarjima: muammolar va yechimlar". Toshkent: Yangi asr avlodi.
5. Nosirov, M. (2018). "Tarjima jarayonida badiiy tafakkur". Toshkent: O'zbekiston.
6. Nazirova, X (2021). "Uslubiy mahorat va tarjima". Toshkent: Fan va texnologiya.